

sabban és legeredményesebb módon ma a nagyüzemben.

A baktériumok óriási tömegére, fontos tevékenységükre a biológiai órán mutattunk rá, s így értették meg a tanulók hogyan lesz a szerves anyagból humusz. A pillangósok talajjavító hatását a talaj nitrogénben való gazdagítása jelenti, melyből következtek arra, mi a jelentősége a zöldtrágyázásnak s miért nem trágyaigényesek a pillangósok, miért lesz utánuk bő termés.

A műtrágyák ismerete mellett azok hatását is megvilágítottuk. Melyik hat a lombnövekedésre, melyik a magképződésre, melyik a gyökerekre, gumók fejlesztésére.

Összefoglaltuk a trágyázás többirányú jelentőségét is, és felidéztek azokat a tapasztalatokat, amelyek a szerves trágyázással kapcsolatosan végeztek a gyakorlókertben. A trágyázás fontosságát belátva megvilágosodott az a kapcsolat, amely a mezőgazdaság két ága: a földművelés és állattenyésztés között fennáll, s ez kölcsönösen elősegíti a természozam növekedését és indokolja az állattenyésztés fokozásának fontosságát.

A tárgyköri ismétlő órán új szempontok szerint az összefüggésekre igyekeztünk rámutatni. (Élővilág tárgyon belüli, témakörön belüli a mezőgazd. ismeretekkel, fizikával, kémiával való koncentráció alapján.) Az anyagot a nagyüzemi gazdálkodás szemszögéből vizsgáltuk úgy, hogy a természeti törvények érvényesülését és az embernek ehhez kapcsolódó tervszerű tevékenységét domborítottuk ki.

Az élővilág órán szerzett ismeretek hatása a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozás anyagára.

A jól megalapozott biológiai oktató-nevelő munka eredménye az lett, hogy a munkafolyamatokat, a technikai műveleteket tudatosabban végezték a tanulók. Pl. a talajlazításhoz pontosabb, minőségileg teljesebb munkára törekedtek, mert előzőleg az élővilág órán megértették, hogy az összetörmődött talajréteget fel kell lazítani, mert így fokozzuk a talaj vízvezető és víztároló képességét, sőt a hógazdálkodást is. Ezzel a növények gyökere számára, a talajban élő élő-

lényeknek, de főleg a talajbaktériumoknak levegőt juttatunk stb.

Amit a tanulók a gyakorlókertben végeztek, az a kisüzemi munkával kapcsolatos talajmunka és növényápolási munka. Az agro- és zootechnikai eljárások alkalmazását a nagyüzemben szemlélhették.

Tapasztalatunk szerint ajánlatos az üzemlátogatásokat komplex módon szervezni és levezetni. Természetesen igen előnyös, ha a két tárgy tanmenetének készítésekor gondolnak erre a tanárok. A nagyüzem eszközeivel, munkagépeivel való megismerkedés mellett tanulóink látták, hogyan lesz könnyebb az ember munkája azáltal, hogy egyszerű módon tervez, gépesít. Kapcsolatba kerültek a munkással, aki tervszerűen, felelősségteljesen, tudatosan és szakértelemmel végzi munkáját. Megtanulták becsülni a munkát, s ezzel együtt a munka által létrehozott javakat is. Azt is belátták, hogy a munka teremti meg az értéket.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a koncentráció korántsem mondható ilyen hatékonyan minden tárgykörön belül. Fontosságát, szükségszerűségét világnézeti okok, valamint az oktató-nevelő munka teljessége is indokolja, ugyanis a koncentráció megvalósítása didaktikai követelmény is.

A külvilág élettelen és élő tárgvai, objektumai, a világ sokoldalú jelenségei összetüggnek egymással, ezért oktatásuk kölcsönhatásokban válik szilárd ismeretté, s érlelődik a tanulóknak teljesítményképes tudássá.

Az oktató-nevelő munkának fontos feltétele a koncentráció megteremtése, de csak eszköz az egység kialakításához.

A mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok, valamint az élővilág tananyagán keresztül nemcsak ismeretek, jártasságok, készségek alakulnak a tanulóknak, hanem mélyebb érzelmi-értelmi alapokon alkotóbb kapcsolatba kerülnek a mezőgazdasági termelőmunka folyamataival. A későbbiek folyamán ez serkentheti, segítheti és irányíthatja pályaválasztásukat is.

*Dr. Nagy Sándor—Ballai Antalné
Nyíregyháza, Tanárképző Főiskola*

SZEMLÉLTETŐ ESZKÖZÖK A LENIN CENTENÁRIUMRA ÉS HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK 25. ÉVFORDULÓJÁRA

1970 tavasza nagy jelentőségű évfordulók ideje. A világ századik évfordulóját ünnepli Lenin születésének, mi pedig 25. évfordulóját hazánk felszabadulásának.

E két nagy jubileum különleges alkalom arra, hogy még jobban megérthessük és meg-

érthessük a lenini életmű történelmi nagyságát, hazánk történelmi sorsfordulójának jelentőségét.

Nevelőinkre nagy és nemes feladat vár az évfordulók méltó megünneplését illetően. A feladatok megoldásához azzal kíván a

TANERT segítséget nyújtani, hogy a két alkalomra új szemléltető eszközöket bocsát az iskolák rendelkezésére. Az egyes évfordulókhoz az alábbi szemléltető eszközök készülnek:

I. Lenin centenáriumra

1. „Lenin” című oktatófilm

A 12 perces, fekete-fehér kivitelben készülő film Lenin életét és munkásságát mutatja be hiteles, dokumentatív képanyagokkal. Érzékelteti Lenin forradalmi nagyságát, mint a forradalomért küzdő embert, aki önmagában képes volt megtestesíteni a későbbi kor emberének szocialista-kommunista erkölcsi tulajdonságait és jellemvonásait. A képkockákon Lenin a hétköznapiak dolgozó, küzdő embereként jelenik meg. A film készítéséhez felhasznált dokumentációs képanyagok alkalmasak életművének megismertetésére és megértetésére. A képsorokat versek és zeneszámok fűzik egységre.

2. „Lenin” című diafilm

A 150 képkockából álló kétrészes diafilm Lenin életének és egyéniségének a nemzetközi és az oroszországi munkásmozgalomra gyakorolt hatását összegezi. Első része Lenin gyermek- és ifjúkorára terjed ki, hogy a tanulók előtt érthetővé váljanak egyéniségének, forradalmárrá válásának, környezetének karakterisztikus és politikai tényezői, amelyek a korabeli Oroszország politikai légkörében és társadalmi valóságában gyökerestek. Második része a Nagy Októberi Szocialista Forradalom időszakában mutatja be Lenint, mint a nagy tudású és nagy tekintélyű forradalmárt, aki a nemzetközi munkásmozgalom élén állt. A történelem ebben az időben parancsoló szükségszerűséggel vezéregyéniségeket követelt. Lenin képes volt arra, hogy személyében egy eszmét, egy egész forradalmat megtestesítsen és szimbolizáljon, és döntő hatást tudjon gyakorolni a történelmi események menetére is.

3. „Lenin az irodalomban” című hangszalag

A 80 perc időtartamú hangszalagon író kortársak, és az utókor költői, írói vallanak Leninről. „Most, hogy újra átnéztem 14 év előtti könyveimet, és felelevenítettem az emlékeimet, más ismert személyiségek mellé állítom az Ó alakját, most kezdek csak rájönni, hogy milyen kiemelkedő és fontos alakja volt a történelemnek. Vonakodom elismerni a történelem nagyember felfogását, de ha arról van szó, hogy kik a legnagyobb emberek a világ folyása óta, azt el kell ismernem, hogy Lenin legalábbis a nagyon nagyok közé tartozik.” Így írt róla H. G. Wels, de a szalag segítségével idézhetők Romain Rolland, Gorkij, E. Ludwig, G. B. Shaw, Bertholdt Brecht,

Gyurkó László, Voznyeszenszkij vagy Garai Gábor versei, vallomásai. Az írók és költők művei kiváló előadóművészek tolmácsolásában hangzanak el. A szemelvényeket összekötő szöveg Lenin emberi nagyságát, az irodalomban is jelképpé vált Lenint ismerteti.

II. Hazánk felszabadulásának 25. évfordulójára

1. „Az újkor hajnalán” című oktatófilm

A 20 perc időtartamú, fekete-fehér kivitelben készült film a felszabadulásról, a felszabadult ország és emberek életéről, gondjairól számol be. A felszabadulás tényének jelentőségét az irodalmi anyag auditív és a történelmi tények vizuális életrekeltségével koncentráltan eleveníti meg.

2. „Magyarország felszabadulása” c. diapozitív-gyűjtemény

A 100 képkockából álló diapozitív-sorozat az európai, elsősorban mégis a magyarországi fasizmus válságáról és következményeiről nyújt áttekintést. Hiteles képek vallanak a fasizmus elleni hazai ellenállás tényéről, az ország felszabadításért folytatott harcokról, és az új élet építésének kezdetéről. A sorozat képanyaga négy, egymással szoros kapcsolatban álló témakör között arányosan oszlik meg. Mindegyik témához kb. 25—25 képkockát nyújt, ezek pl. a történelemtanítás különböző anyagrészeihez külön-külön is felhasználhatók, de a sorozat folyamatos bemutatása összefüggésükben tárja a néző elé az eseményeket. A képanyag korabeli, hiteles dokumentáció, nem egy először kerül publikálásra. A sorozathoz készült útmutató pedagógiai felhasználásához tartalmaz javaslatokat.

3. „Visszaemlékezések hazánk felszabadulására” c. hangszalag

A 80 perces hangszalag olyan emberek visszaemlékezéseit rögzíti, akik maguk is cselekvő részesei voltak a 25 év előtti eseményeknek. A felszabadulás harcaiban részt vevő katonák, politikusok, írók és munkások emlékeznek vissza egy-egy olyan epizódra, amely nemcsak saját életükben, hanem az országot illetően is jelentős esemény volt. A hangszalag egy-egy dal, vers, vagy regényrészlet formájában a környező országok embereinek tetteiről és életéről is vall. Az elhangzó részleteket zenei anyag köti össze, e tekintetben és tartalmiságával igen alkalmas a szocialista hazafiság érzelmének felkeltesére.

Az egyes tanszerek úgy készültek, hogy az iskolai ünnepségeken túl felhasználhatók legyenek az irodalom- és történelemtanításban, a világnézetünk alapjai keretében, osztály-

főnöki órákon, KISZ-foglalkozásokon, az iskolán kívüli nevelő és népnevelő munkában is.

A tantárgyi koncentráció aspektusából készült hangszalagok, a diafilm és a diapozitívgyűjtemény 1970. február 1-től a TANERT boltjaiban megvásárolhatók, illetve a Kereskedelmi Igazgatóságon (Bp., VIII., Szentki-

rályi utca 12.) rendelhetők. Az oktatófilmek ugyancsak 1970. február 1-től a megyei tanács Művelődésügyi Osztályai mellett működő oktatófilmtárakból kölcsönözhetők.

Dr. Ákos István
Budapest

HOGYAN CSINÁLJUK?

Gondolatok a továbbképzés új rendszerének beindításáról

Szeptember 25—26-án tájékoztatón tanácskoztak a dunántúli megyék művelődésügyi osztályainak vezetői, továbbképzési felügyelői, ill. kabinetvezetői a főiskolák és képzők igazgatóival Szekszárdon.

Az értekezlet második napján került sor a továbbképzés problematikájának „hivatalos” megvitatására, de az érdekeltek az első nap első szünetétől a búcsúébedig szinte minden szabad percet a kabinettel, a komplex gyakorlati szemináriumokkal, az önképzéssel, a káderkérdésekkel kapcsolatos problémák megbeszélésére fordították. Kiderült, hogy az „ahány ház, annyi szokás” analógiájára, lehetőségei, igénye, de talán azt is mondhatnám, bátorsága szerint szinte minden megye másképpen képzei el a továbbképzés jövőjét, a kabinet felépítését és hatáskörét, az új rendszer bevezetésének ütemét.

Úgy tűnik — azt hiszem nem is alaptalanul — kissé megriadtunk a hirtelen a „nyakunkba szakadt” szabadságtól, nő és persze a vele járó felelősségtől is. Egy új intézmény létrehozása, a megfelelő munkatársak kiválasztása, a munka beindítása még akkor is komoly és felelősségteljes feladat, ha régi, kipróbált formáról van szó. Hatványozottan így áll ez most, mikor olyat tervezünk és indítunk, amelyet még eddig nem csináltunk. Milyen tényezők alkotják a jelenlegi bizonytalanság alapját? Az első problémát, azt hiszem, a kabinet összetétele jelenti. Találunk-e olyan jó képességű, magas fokú ideológiai-pedagógiai kulturáltságú embereket belső munkatársnak, akik össze tudják fogni a kabinet széles társadalmi bázisát, irányítási tudják a továbbképzés tartalmi munkáját, szerveznek, vizsgálatokat végeznek, elemzéseket készítenek, kísérleteket indítanak be és mindezek tapasztalatait érdemben feldolgozzák? Képes-e egyáltalán 2—3 ember erre a sokrétű, bonyolult munkára? Milyen széles legyen az a társadalmi bázis, aminek a tartalmi munka terén oly fontos feladata lenne (témajavaslatok összeállítás)? Mennyiben támaszkodhatunk ebben az amúgy is túlerhelt tanulmányi felügyelőkre, szakfelügyelőkre, igazgatókra, nevelőkre?

Nem kisebb gondot jelentenek a gyakorlati szemináriumok sem. Indítsunk-e már ebben a tanévben? Hányat? Milyet? Van-e a vezetőkre alkalmas nevelőnk? Képes-e az alakulóban levő kabinet a megfelelő programok időben történő összeállítására? Milyen arányokat tartunk a komplex programon belül? Hogyan realizáljuk a tanfolyamok gyakorlati programját? Hogyan szervezzük meg a bázisiskolákban folyó munkát? Mindezek a kérdések külön-külön is sok problémát vetnek fel, így együtt pedig szinte megoldhatatlannak tűnnek, legalábbis egyelőre. Nem hiszem azonban azt, hogy valmit is segítenek az ügynek, ha — a fokozatos bevezetés címén — arra váránk, hogy előbb „teremtődjön meg” minden feltétel, és a tényleges munkát majd csak azután indítjuk be.

Véleményem szerint abból kell kiindulnunk, hogy — a Művelődésügyi Minisztérium és az Országos Pedagógiai Intézet útmutatói, programjavaslatai és egyéb segítsége mellett végül is — az új továbbképzési rendszerre való áttérést nekünk, a megyei művelődési osztályoknak kell megoldanunk. Lényegesen könnyebb helyzetünk volt az eddigiekben. Az ideológiai továbbképzéshez például kézen kaptuk a programokat, a segédkönyveket, a módszertani útmutatókat, de lényegében még a felkészített propagandistákat is. Csak szervezési, ellenőrző és adminisztratív teendők voltak. Ezután minderről — ha segítséggel is — de nekünk kell gondoskodnunk.

Azt hiszem, hogy aminek jelenleg leginkább híján vagyunk, az az önálló munka tapasztalata. Nagyon hasznos lehet mindenféle központi eligazítás, útmutatás, de a tényleges gyakorlat során szerzett jó és rossz tapasztalatok tanulságát semmi nem pótolhatja. A legfontosabb éppen ezért az, hogy mindazon a területen, ahol valamennyire is lehetőségünk van, kipróbáljuk „szárnyainkat”, és legalább néhány tanfolyam beindításával tapasztalatot szerezzünk. Lehet — sőt biztos —, hogy ezek a tanfolyamok nem lesznek olyan eredményesek, mint amilyeneket öt év múlva szervezünk majd. De afelől sem lehet